La placa que dóna nom al carrer.

Josep M. Grau i Pujol

EMIGRACIÓ DEL CAMP DE TARRAGONA I CONCA DE BARBERÀ A VILANOVA I LA GELTRÚ EN EL PRIMER TERÇ DEL SEGLE XIX

Vilanova i la Geltú el 1799 tenia 7.610 habitants[1] amb un creixement econòmic i demogràfic lligat amb el comerç americà, en especial l'exportació de vins i aiguardents produïts al litoral penedesenc, amb una forta implantació de comerciants, boters i patrons de vaixells[2]. Aquesta internacionalització de l'economia afavorí els moviments migratoris, tant de sortida com d'entrada. Les fonts per al seu recompte són diverses, des dels llibres sacramentals fins als padrons municipals. Aquests darrers no es crearen fins al primer terç del segle XIX. A Vilanova el més antic amb la consignació de l'origen dels residents data de l'any 1824, i es conserva en el fons municipal de l'Arxiu Comarcal del Garraf.

Hem buidat les dades d'aquest padró referides als immigrants del Camp de Tarragona i la Conca de Barberà per a conèixer l'atracció exercida per aquesta vila en pobles de la costa i interior, les seves característiques i la seva cronologia.

Com en d'altres documents similars que hem estudiat, un dels problemes principals és la rigorositat de les dades, especialment en l'edat i anys d'arribada, la grafia dels cognoms i la manca de concreció en oficis. Malgrat tot, creiem que els resultats obtinguts són útils per a conèixer tendències de moviments poblacionals del territori.

En total anotem a 137 nouvinguts d'aquestes comarques. Els dos factors principals a destacar són la proximitat geogràfica i el volum demogràfic de les poblacions d'origen. En números absoluts sobresurten les viles marineres de Torredembarra i Tarragona, segueixen Reus, Bràfim, Altafulla i Santa Coloma de Queralt, la resta es reparteix en petits pobles. El cas de Bràfim és puntual en tractar-se d'una única nissaga (els Garriga). De la capital de Corregiment arriben sobretot artesans, algun professional i comerciant; de Reus hi trobem preveres, boters i comerciants; de Torredembarra, oficis vinculats amb el mar (pescadors i mariners), el comerç i el servei domèstic. De la Baixa Segarra, amb Santa Coloma al capdavant, els oficis són principalment del sector primari (pagesos, jornalers i pastors) amb algun artesà. La Conca estricta l'encapçala Montblanc; de Valls, l'emigració és bàsicament femenina. De l'Alt Camp també hem d'esmentar al Pla de Santa Maria i Querol. Precisament de la Conca de Barberà tenim notícia que l'any 1852 es documenta a Vilanova la presència de veremadors de l'Espluga de Francolí, essent aquesta una migració temporal i estacional, que podria establir contactes per a migracions definitives[3].

GEOGRAFIA DELS EMIGRANTS A VILANOVA I LA GELTRÚ

Camp de Tarragona

-Altafulla: 10
-L'Argentera: 1
-El Botarell: 1
-Bràfim: 10
-Cambrils: 2
-El Catllar: 2
-Constantí: 4
-Masricart (La Canonja): 1
-Montagut (Querol): 4
-El Pla de Santa Maria: 5
-La Pobla de Montornès: 2
-El Pont d'Armentera: 1
-Reus: 13
-La Riera de Gaià: 2
-Riudoms: 1
-Roda de Berà: 1
-La Secuita: 1
-Tamarit de Mar: 2

-Tarragona: 20
-Torredembarra: 25
-Vallmoll: 2
-Valls: 6
-Vilallonga del Camp: 1
-Vila-seca: 1

Total Camp de Tarragona: 118

Conca de Barberà (19)

Conca Estricta: 7

-L'Espluga de Francolí: 1
-Montblanc: 5
-Sarral: 1

Baixa Segarra: 12

-Aguiló: 1
-Santa Coloma de Queralt: 10
-Santa Perpètua de Gaià: 1

Total Camp de Tarragona i Conca: 137

Un altre element d'anàlisi és la cronologia de l'arribada dels foraster a Vilanova, encara que no tinguem dades en prop del 14 % dels casos.

Els periodes que hem establert van en funció de la cojuntura, sigui per l'afectació bè·lica o per la renovació política del Trienni Constitucional, a més dels que afirmen arribar el mateix any de confecció del padró (prop d'un 20%), part dels quals podríen ser temporals.

La Guerra del Francès motivà una major mobilitat de la població civil que cercava refugi de les tropes invasores de Napoleó i Vilanova fou un centre que aplegà als que fugien de Barcelona i de Tarragona. Albert Virella calcula que el nombre de refugiats a la capital del Garraf fou d'unes 500 persones[4], a més a causa del setge de Tarragona el maig de l'any 1811 des de l'hospital d'aquesta darrera ciutat es traslladen per via marítima als establiments sanitaris de Vilanova, Sitges i Mallorca 3.418 ferits, però també en sentit contrari es donà el cas de vilanovins que s'expatriaren a Mallorca altres indrets de Catalunya i fins i tot Amèrica[5]. Encara que sigui fragmentàriament hem localitzat un quadern on s'anotaren els refugiats del Camp de Tarragona residents al barri tercer de Vilanova el juny del 1812, bàsicament són de Tarragona, Reus i Torredembarra (veure annex 3).

El Trienni liberal també són uns anys conflictius, Ramon Arnavat Mata ha investigat aixecaments reialistes el 1822 al Camp de Tarragona i la Conca de Barberà, concretament cal esmentar el cas de set reialistes morts a Bràfim i els enfrontaments a Santa Coloma de Queralt[6], precisament dues viles que aporten deu emigrants cadascuna a Vilanova en el padró de 1824. Aquest historiador documenta una desestructuració de l'artesanat o manufactura tradicional i una crisi vitivinícola, circumstàncies que expulsarien mà d'obra a la recerca de treball.

Anys d'arribada a Vilanova i la Geltrú dels emigrants del Camp de Tarragona i Conca de Barberà

-1764-1799: 24 (17,5%)
-1800-1807: 11(8,1 %)
-1808-1814: 25 (18,2 %)
-1815-1819: 12 (8,8 %)
-1820-1823: 20 (14,6 %)
-1824: 26 (19 %)
-No consta: 19 (13,8 %)

Total: 137 (100 %)

El mercat laboral on s'ocupen els nouvinguts també es significatiu de les possibilitats que oferia Vilanova, sobretot centrades en el sector terciari: el comerç, el transport i el servei domèstic (49,3%), segueix el sector secundari (30,4%) on abunden els artesans i en darrer lloc és pel primari amb la presència de vuit jornalers, dos pagesos, dos pastors i dos pescadors (20,3%).

És interessant constatar que la font explica que dos artesans tarragonins que vivien a Vilanova tenien una feina itinerant, un calderer que viatjava sovint a Capellades (Anoia) i un serraller que es desplaçava per pobles de la comarca, també cal recordar el cas dels aprenents que s'instal·larien a casa d'algun menestral per apendre un ofici.

Distribució professionals dels emigrants del Camp de Tarragona i

Conca de Barberà a Vilanova

Sector Primari (14)

Agricultura
- -Jornaler: 8
- -Pagès: 2
- -Pastor: 2

Pesca
- -Pescador: 2

Sector Secundari (21)

Metall
- -Calderer: 1
- -Claveter: 1
- -Serraller 2

Fusta
- -Boter: 6
- -Fuster: 1

Tèxtil i esparteria
- -Corder: 1
- -Espardenyer: 1
- -Sastre: 2

Pell
- -Sabater: 1

Vidre
- -Vidrier: 1

Construcció: 8
- -Mestre de cases: 4

Sector Terciari (34)

Comerç
- -Comerciant: 9
- -Comerciant de draps: 1
- -Carnicer: 1
- -Forner: 2

Transport
- -Mariner: 5

Servei Domèstic
- -Minyona: 10

Sanitat i higiene
- -Cirurgià: 1
- -Perruquer: 1

Classes Passives
- -Hisendat: 1
- -Prevere: 2
- -Administrador del delme: 1

Total: 69

Per conèixer la posició social de les dones immigrades a Vilanova hem cercat els oficis dels esposos quan aquestes estaven casades, fos amb algun altre nouvingut o amb un vilanoví, de la mateixa manera que en el quadre anterior el sector majoritari és el terciari (69%), seguit del secundari (25 %) i en darrer terme el primari (6%).

Distribució professionals dels esposos de les emigrants del Camp de Tarragona i Conca de Barberà a Vilanova i la Geltrú

Sector Primari -1-
- -Jornaler: 1

Sector Secundari -4-
- -Boter: 1
- -Ferrer: 1
- -Mestre cases: 1
- -Sabater: 1

Sector Terciari -11-
- -Comerciant: 1
- -Carnicer: 1
- -Empleat de rendes: 1
- -Forner: 2
- -Hostaler: 1
- -Mariner: 1
- -Músic: 1

Total: 16

Prop d'una tercera part dels oficis dels emigrants del sector terciari són minyones, dones joves que servien en cases habitades per eclesiàstics, propietaris, notaris o comerciants, és a dir classes benestants que es podien permetre aquesta despesa a la vegada que tenir criada era a la vegada un símbol del seu estatus social.

Professions dels propietaris de les cases on servien les minyones originàries del Camp de Tarragona i Conca de Barberà a Vilanova i la Geltrú

Sector Secundari -1-
- -Sabater: 1

Sector Terciari -7-

-Comerciant: 3
-Notari: 1
-Prevere: 1
-Propietari: 2

Total: 9

NOTES

1. Miquel Angel Martínez Rodríguez, "Estudio de una sociedad costera catalana de Antiguo Régimen: Vilanova i la Geltrú en el siglo XVIII", Pedralbes (Barcelona) 5 (1985), ps. 191. D'aquest mateix autor disposem de la monografia, *La població de Vilanova i la Geltrú en el segle XVIII* (*estudi demogràfic*), Vilanova i la Geltrú,1987.
2. Raimon Soler Becerro, "Vilanova i la Geltrú: Un procès d'industrialització (1830-1913", Miscel·lània Penedesenca (Vilanova i la Geltrú), 25 (2000), ps. 457-488.
3. Albert Virella,"De quan Vilanova i la Geltrú era un empori de vi", Miscel·lània Penedesenca (Vilanova i la Geltrú) ,1 (1978), p. 217.
4. Albert Virella, *Vilanova i la Geltrú durant la invasió francesa*, Vilanova i la Geltrú, 1998. p. 192.
5. Sobre l'emigració a Ultramar disposem del treball de Raimon Soler Becerro, *Emigrar per negociar. L'emigració a Amèrica des de la comarca del Garraf: El cas de Gregori Soler, 1771-1853*, Vilanova i la Geltrú, 2003.
6. "El Trienni Liberal a Vila-rodona i a l'Alt Camp", *La Resclosa* (Vila-rodona) 2 (1998), ps. 61-81.

ANNEX 1

Emigrants del Camp de Tarragona a Vilanova i la Geltrú segons el padró d'habitants de 1824

ABREVIATURES: s: solter/a; c: casat/da;ea: edat d'arribada a Vilanova (entre parèntesi l'any);?: cognom desconegut.

Altafulla

-Josepa, c. ea. 26 (1810)

-Maria?, ea. 60 (1824), casada amb un comerciant tarragoní.

-Tecla? c. 29 a. El seu marit era un comerciant reusenc.

-Marià Albages, pescador, c. 35 a. ea. 31 (1820).

-Maria Àngela, vídua Alegret, ea. 20 (1774).

-Josep Boireu, mariner, c. ea. 20 (1813)

-Sebastiana Giménez, ea. 19 (1824), casada amb un comerciant.

-Tecla, vídua de Llort, ea. 49 (1823).

-Josep Pasqual, ea. 25 (1824).

-Maria Sants, 24 a. minyona?, viu a casa d'un comerciant.

L'Argentera

-Josep Cruset, pagès, c. ea. 21 (1817). La seva muller era de l'Arboç del Penedès

El Botarell

-Josep Figueres,"espardagero", c. ea. 40 (1824), feia dos mesos de la seva arribada.

Bràfim

-Miquel Garriga, comerciant, c.ea. 15 (1809).

-Pere Garriga, comerciant, c. ea. 48 a. (1824).

-Josep Garriga, comerciant, s. 29 a. fill de l'anterior.

- Pere Garriga, s. 9 a. germà de l'anterior.

-Miquel, s. 8 a. germà de l'anterior.

-Josep, s. 6 a.germà de l'anterior.

-Francesc, s. 2 a. germà de l'anterior.

-Maria, s. 15 a. germana de l'anterior

-Teresa, s. 9 a.germana de l'anterior.

-Joan Requesens, jornaler, ea. 20 (1824).

Cambrils

-Maria Juncosa, minyona, ea. 21 (1819), servia a casa d'un comerciant.

-Serafina Lanyó, ea. 8 (1822).

El Catllar

-Maria?, minyona, 37 a.

-Teresa Mensa, minyona, s. 25 a. servia a casa d'un propietari.

Constantí

-Rosa?, ea. 58 (1824), casada amb un boter de Tamarit.

-Antoni Cerdà, 3 a. ea. (1823), el seu pare era un cirurgià de Falset.

-Francesc Grifoll, c. ea. 17 (1811).La seva muller era d'Altafulla.

-Francesc Maseres, serraller, ea. 31 (1819). Masricart (la Canonja)

-Tomàs Llop, jornaler, ea. 17 (1811), la seva

esposa era de Vilanova.

Montagut (Querol)

-Maria, vídua de Llanusa, ea. 21 (1785).

-Jaume Cots, boter, c. ea. 17 (1814), la seva muller era de Mataró.

-Francesca Pelegrí, ea. 14 (1800), el seu marit era un comerciant de roba.

-Josep Tost, ea.9 (1800), fill de l'anterior.

El Pla de Santa Maria

-Isabel, vídua de Duc, ea. 36 (1820).

-Vicenç Ferrer, boter, ea. 11 (1764), casat amb una vilanovina.

-Benet Robinat, hisendat, s. ea. 36 (1810), conviu amb sa germana.

-Rosa Robinat, ea. 39 (1811), germana de l'anterior.

-Marià Robinat, c. 45 a. (1814). La seva esposa era de Vilanova.

La Pobla de Montornès

-Teresa, vídua de Baldric, ea. 56 a. (1823).

-Jaume Sajol, forner, c. ea. 63 (1814). La seva muller era de Barcelona.

El Pont d'Armentera

-Maria, vídua de Tous, ea. 25 (1819).

Reus

-Joan Baget, sastre, c. ea. 27 (1797), casat amb una vilanovina.

-Reverent Bonaventura, prevere, s. 41 a. ea. 24 (1807).

-Reverent Francesc, prevere, s. ea. 23 (1786).

-Pere Badia, boter, ea. 26 (1810), la seva muller era de Vilanova.

-Teresa Baltasar, s. 9 a.

-Rosa Borràs, s. 5 a. El seu pare era un carnicer de Santa Coloma de Queralt.

-Francesc Coll Rodon, boter, c. ea. 26 (1810).

-Marià Escolà, boter, ea. 38 (1824).

-Ramon Ferrer, perruquer, v. ea. 36 (1810). Amb ell hi habiten dos fills nats a Barcelona.

-Josep Miró, comerciant, ea. 38 (1812).

-Josep Roig, jornaler, c. ea. 15 (1768).

-Raimunda Romeu, s. arribada el 1820.

-Miquel Vinyes, comerciant,c. ea. 29 (1824), la seva esposa era d'Altafulla.

La Riera de Gaià

-Maria? s. ea. 14 (1824).

-Esteve Robergas, traficant de draps, v. ea. 51 (1821).

Riudoms

-Joan-Baptista, s. ea. 4 (1812), habita a casa d'un botiguer.

Roda de Berà

-Tecla, vídua de Boada, ea. 25 (1814).

La Secuita

-Pau Ermengol, jornaler, c.ea. 22 (1806), la seva muller era de Vilanova.

Tamarit de Mar

-Marià Cocurull, mariner, c. ea. 40 (1804).

-Josep Llaurador, boter, c. ea. 66 (1824).

Tarragona

-Josep Alevo, fadrí cirurgià, ea. 19 (1824)

-Mateu Barba, comerciant ea. 60 (1824), la seva esposa era d'Altafulla.

-Andreu Batlle, mariner, ea. 18 (1810), en el moment de la confecció del padró era a l'Havana (Cuba).

-Tecla Berga, ea. 25 (1815), el seu home era un músic vilanoví.

-Albert Boronat, s. ea. 1 (1813). Habita amb la seva mare nascuda a Torredembarra.

-Francesca, vídua de Carbó, ea. 25 (1799).

-Francesca Carbó, minyona, ea. 13 (1804), servia a casa d'un comerciant.

-Joan Eloi, sabater, ea. 16 (1784), la seva muller era de Valls.

-Jaume Ferrer, fadrí d'un comerciant de roba, ea. 18 (1822).

-Antoni Fortuny, serraller, c. ea.22 (1821)."... la mayor parte [del] tiempo... en diversos pueblos".

-Pau Lladó, paleta, ea. 30 (1820), casat amb

una dona de Torredembarra.

-Jaume Marrugat, s. 14 a. fill d'un hisendat de l'Arboç del Penedès.

-Maria Porta, ea. 2 (1820), filla d'un hostaler.

-Antoni Ribes, sastre, c. 45 a. la seva muller era de Vilanova.

-Pau Rodó, calderer, c. 41 a. S'esmenta que passa molt de temps a Capellades.

-Asunción Orosio, s. ea. 6 (1824), filla d'un comerciant de Jaca.

-Josep Santjoan, jornaler, c. ea. 32 (1824).

-Rosa? 25 a. muller de l'anterior.

-Magí Verga, ea. 39 (1810), casat amb una vilanovina.

-Martí Vidal, forner, c. ea. 25 (1794).

Torredembarra

-Liberata, s. 16 a. ea. 15 (1823), viu amb un comerciant de Vilanova.

-Maria? ea. 43 (1815), casada amb un mariner.

-Jaume Besora, paleta, ea. 20 (1784).

-M. Àngela, vidua de Boronat, ea. 10 (1794). Conviu amb un fill de 12 anys nat a Tarragona.

-Joan Canyelles, corder, c. 50 a.

-Teresa Canyelles, s. 16 a. era filla d'un mariner.

-Joan Ferrer, ea. 40 (1824), procurador del delme.

-Magdalena Figuerola, minyona, s. treballava a casa d'un prevere vilanoví, havia arribat el 1823.

-Magdalena Guansé, c. arribada el 1816, el seu home era un forner de Vilanova.

-Pere-Pau Martí, pescador, c. 56 a. s'afirma que vivia a Vilanova des de la seva infantesa.La seva esposa era de Vilanova.

-Vídua de Mas, minyona, ea. 39 (1823), treballava a casa d'un notari de marina.

-Joan Miracle, s. ea. 22 (1824).

-Josep Papiol, mariner, c.ea. 21 (1823)

-Maria Porta, arribada el 1813, casada amb un paleta tarragoní.

-Joan Pujol, mariner, ea. 23 (1797).

-Josepa Roscada, s. 12 a. filla d'un mestre d'aixa de Barcelona.

-Manuel Sagunyoles, minyona, ea. 19 (1824), treballava a casa d'un comerciant.

-Maria Sales, s. 18 a. filla d'un mariner.

-Rafael Socies, comerciant, c. ea. 39 (1814)

-Rafael Socies, s. 22 a. fill de l'anterior.

-Feliu Socies, s. 19 a. germà de l'anterior.

-Rosalia, vídua de Santaliva, ea. 50 (1808).

-Francesca Torrents, casada amb un forner vilanoví, arribada el 1822.

-Roser vidua de Vallès, ea. 51 (1790), vivia a casa d'un prevere.

-Roser Virgili, minyona.s. ea.34 (1824).Estava a casa d'un propietari de Vilanova.

Vallmoll

-Teresa Porta, ea- 4 (1820), filla d'un hostaler.

-Miquel Teixidor, jornaler, ea. 21 (1811), casat amb uan vilanovina.

Valls

-Josepa?, s. ea. 19 (1821), era filla d'una propietària.

-Josepa, 35 a. casada amb un hostaler.

-Maria?, c. ea. 20(1790).

-Josepa Cucurella, ea. 19 (1819).

-Victòria Martí, ea. 3 (1774), estava casada amb un sabater de Tarragona.

-Tomàs Riera, claveter, ea. 13 (1791), casat amb una vilanovina, tenen un fill de 18 anys nat a Barcelona.

Vilallonga del Camp

-Jaume Bofarull, paleta, c. 36 a. ea. 1 (1789), la seva esposa era de Vilanova.

Vilaseca

-Josep Bultó, fuster, c. ea. 1 (1809).La seva dona era de Vilanova.

ANNEX 2

Emigrants de la Conca de Barberà a Vilanova i la Geltrú segons el padró d'habitants de 1824

ABREVIATURES: s: solter/a; c: casat/da;ea: edat d'arribada a Vilanova (entre parèntesi l'any);?: cognom desconegut.

Conca estricta

L'Espluga de Francolí

-Antònia Turmó, ea. 34 (1805), casada amb un carnicer del Vendrell.

Montblanc

-Paula? ea. 29 (1817), casada amb un empleat de rendes de Calaf.

-Josepa Castelló, s. ea. 18 (1802).

-Pau Coll, comerciant de roba, c. ea.32 (1807), la seva esposa era de Barcelona.

-Francesc Ferrer, ea. 20 (1794), casat amb una vilanovina.

-Francesca Jofre ea. 21 (1809), casada amb un ferrer de Vilanova.

Sarral

-Sebastià Soler, comerciant, ea. 11 (1798), casat amb una vilanovina.

Baixa Segarra

Aguiló

-Joan Prat, pagès, c. ea. 23 (1816).

Santa Coloma de Queralt

-Magina, v. ea. 20 (1784).

-Josepa, vídua Arnavat, arribada a Vilanova el 1806.

-Magí Barba, pastor d'ovelles, ea. 24 (1784), casat a Vilanova.

-Josep Bofarull, jornaler, c. La seva dona era vilanovina.

-Joan Borràs, carnicer, c. ea. 5 (1799), té una filla nada a Reus.

-Dionís Comte, c. ea. 27 (1821), "vidriero de cacharros".La seva esposa era de Vilanova.

-Rosa Just, minyona, s. ea. 16 (1818), vivia a casa d'un sabater.

-Joan Piquer, pastor, c. ea. 5 (1784), la seva muller era de Vilanova.

-Magí Tomàs, paleta, ea. (1791).

-Josepa Vilanova, s. ea. 19 (1816).

Santa Perpètua de Gaià

-Josep Torrents, jornaler, ea. 40 (1804), casat a la Geltrú.

ANNEX 3

Refugiats del Camp de Tarragona al tercer barri de Vilanova i la Geltrú el juny de 1812 amb motiu de la Guerra del Francès

ABREVIATURES: s: solter/a; c: casat/da;ea: edat d'arribada a Vilanova (entre parèntesi l'any);?: cognom desconegut.

-Jaume Barado, ajudant de marina de Torredembarra, amb esposa i resta família.

-Francesc Fortuny,mariner de Tarragona amb la resta de família, "expatriats".

-Josep Homs, xocolater,amb esposa i filles.

-Josep Llaurador, sastre de Tarragona.

-Domènec Molló, mestre sastre de Tarragona, amb l'esposa i dos fills (4).

-Ignasi Pallejà, Francesc Pallejà,Agustí Pallejà amb Florentina, tots de Tarragona (4).

-Josep Salvador,Josep Salvador Clariana i Antoni Salvador Clariana, amb tres dones, tots de Reus (6).

Observacions: El número entre parèntesi correspon als membres de la unitat familiar, quan no consta no hi figura.

Font: Arxiu Comarcal del Garraf (ACG),Fons Municipal de Vilanova i la Geltrú, sign. 3953.